

Aleksander Fredro *Zemsta*

epoka: romantyzm

Gatunek

Zemsta Aleksandra Fredry jest **komedią**. Jej najważniejsze cechy to:

- budowanie **postaci na zasadzie przeciwieństwa** (porywczy Cześnik Raptusiewicz i skryty Rejent Milczek);
- przesadne reakcje bohaterów z **błahego powodu** (spór o dziurę w murze);
- **pomyślnie zakończenie** (ślub Wacława i Klary – zakończonych należących do dwóch skłóconych rodzin – kończy sąsiedzką waśń);
- występowanie **komizmu** sytuacyjnego, językowego, postaci.

Komizm postaci (charakterów) – wyolbrzymione cechy bohaterów, np. gwałtowność Cześnika; fałszywa skromność Rejenta, pozorna odwaga Papkina.

Komizm sytuacyjny – zabawne sytuacje, np. zachowanie Papkina podczas bójki o mur, wyznanie miłosne Papkina: *Jeśli nie chcesz mojej zguby, / Krrrokodyla daj mi, luby.*

Komizm językowy – śmieszne dialogi, żartobliwe powiedzenia, np. powtarzane przez Cześnika *mocium panie*, używane przez Rejenta: *Niech się dzieje wola Nieba, / Z nią się zawsze zgadzać trzeba!*

Czas i miejsce akcji

Akcja utworu rozgrywa się na **początku XIX wieku** na prowincji, w **starym zamku** dzielnym przez Cześnika Raptusiewicza i Rejenta Milczka.

Główne wątki i tematy

- ▶ **Spór o mur graniczny** – konflikt między Cześnikiem Raptusiewiczem i Rejentem Milczkiem, sąsiadami zajmującymi dwie części zrujnowanego zamku.
- ▶ **Wątek miłosny** – miłość Klary (bratanicy Cześnika) i Wacława (syna Rejenta); ich małżeństwo doprowadza zwaśnionych sąsiadów do zgody.

Kadr z filmu *Zemsta*, reż. Andrzej Wajda, 2002

Streszczenie

- ▶ **Akt I:** Stary kawaler Cześnik Raptusiewicz uznaje, że bogata wdowa Podstolina jest dla niego idealną kandydatką na żonę. Sługa Cześnika, Papkin, składa Podstolinie w jego imieniu propozycję małżeństwa. Wdowa jest przychylna. Murarze na polecenie Rejenta Milczka naprawiają dziurę w murze zamkowym. Zdeenerwowany Cześnik wysyła swoich ludzi, aby przepędzili robotników. Wystraszony Papkin chowa się w ogrodzie. Po bójce Wacław – syn Rejenta, który kocha się z wzajemnością w bratanicy Cześnika, Klarze, i pragnie się z nią ożenić – poddaje się Papkinowi. Udaje, że jest zarządcą dóbr Rejenta.
- ▶ **Akt II:** Cześnik zamierza puścić więźnia wolno, ale młodzieniec woli być blisko Klary. „Przekonuje” więc Papkina sakiewką, by pozwolił mu pozostać w domu Raptusiewicza. Klara namawia ukochanego, by zjednał sobie przyszłą żonę gospodarza, Podstolinę. Kiedy Wacław spotyka wdowę, okazuje się, że kiedyś łączył ich romans. Papkin, czując się zagrożony obecnością Wacława, oświadcza Klarze, że ją kocha. Rozbawiona dziewczyna nakazuje Papkinowi milczeć przez sześć miesięcy, żyć o chlebie i wodzie oraz schwytać dla niej krokodyla. Tymczasem na polecenie Cześnika Papkin wręcza Rejentowi list z wezwaniem na pojedynek.
- ▶ **Akt III:** Milczek, oburzony incydentem przy murze, fałszuje pozew sądowy, wymuszając na murarzach zeznanie, że zostali mocno pobici przez ludzi Cześnika. Nie płaci robotnikom za wykonaną pracę i przekonuje ich, że dostaną odszkodowanie od winnego ich napaści Raptusiewicza. Wacław prosi ojca o zgodę na ślub z Klarą, ale Rejent nie chce o tym słyszeć. Oświadcza synowi, że ożeni go z Podstoliną. Wdowa potwierdza zerwanie zaręczyn z Cześnikiem i chęć poślubienia Wacława. Papkinowi, który zjawił się jako postaniec w domu Rejenta, nie udaje się przekonać jej do zmiany zdania.
- ▶ **Akt IV:** Papkin powiadamia Cześnika, że wdowa za namową Rejenta zmieniła plany matrymonialne. Zdeenerwowany Raptusiewicz zamierza zemścić się na sąsiedzie – z udziałem sługi Dyndalskiego pisze list miłosny w imieniu Klary do Wacława. W ten sposób zwabia młodzieńca do swojego domu i nakłania do poślubienia swojej bratanicy. Do domu Cześnika przychodzi Rejent, wyzwany wcześniej na pojedynek, i dowiaduje się o ślubie syna. Chętnie udziela błogosławieństwa młodej parze, kiedy okazuje się, że Klara (a nie Podstolina, jak sądził) jest właścicielką drugiej połowy zamku. Sąsiedzi w geście pojednania podają sobie ręce.